

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

**Gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos
teritoriją ataskaita už 2013 m.**

Vilnius, 2014

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija

Verkių g. 25C-1

LT-08223 Vilnius

Tel. +370 5 213 5166

Faks. +370 5 213 5270

El. p. rastine@regula.lt

www.regula.lt

2014 m. birželis

Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija (toliau – Komisija), vadovaudamasi Lietuvos Respublikos gamtinių dujų įstatymo (toliau – GDĮ) 7 straipsnio 2 dalies 18 punktu, stebi gamtinių dujų tranzito per Lietuvos Respublikos teritoriją srautus ir teikia metinę ataskaitą Lietuvos Respublikos Vyriausybei.

Ataskaita parengta pagal AB „Amber Grid“ pateiktą informaciją. Gamtinių dujų tranzito veiklai valstybinis reguliavimas netaikomas. Pagal GDĮ 18 straipsnio 1 dalį gamtinės dujos transportuojamos tranzitu asmenų tarpusavio susitarimu, pagal sutartis ir atsižvelgiant į esamų perdavimo sistemų pajėgumą bei prioritetinių šalies sistemos naudotojų poreikių tenkinimą.

1. Gamtinių dujų tranzitui per Lietuvos Respublikos teritoriją naudojami vamzdynai

1 pav. AB „Amber Grid“ gamtinių dujų perdavimo sistema

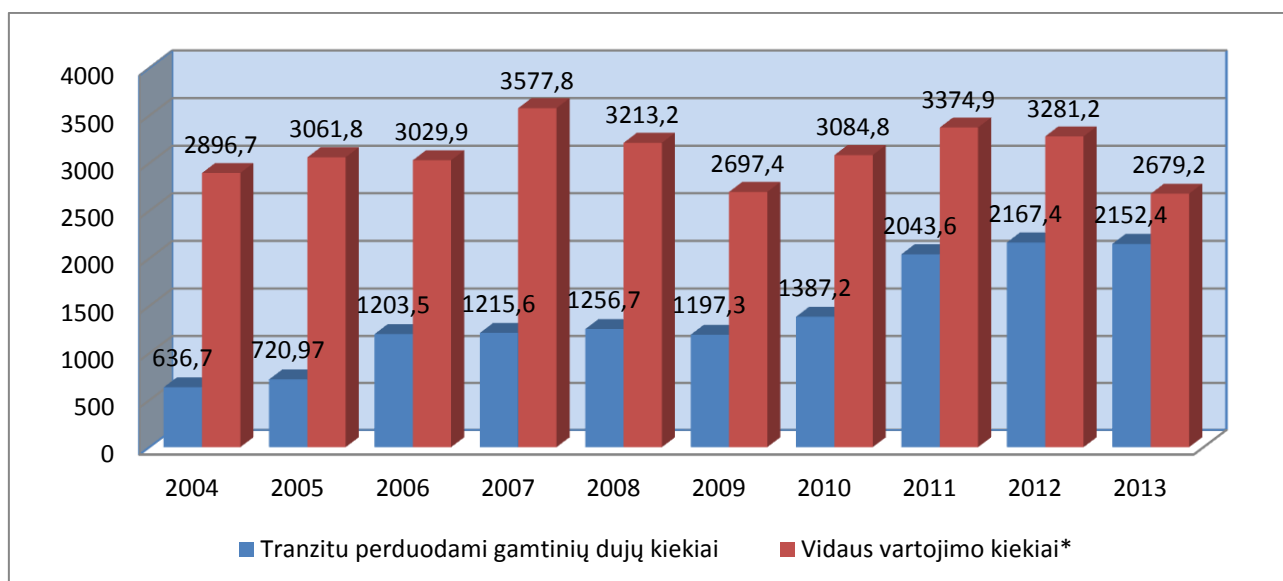

Lietuvos gamtinių dujų sistema sujungta su Baltarusijos, Latvijos bei Rusijos Federacijos dujų sistemomis (1 pav.). Tarptautinės jungtys su Rusija, Baltarusija ir Latvija reguliuojamos sutartimis. Lietuvos ir Baltarusijos pasienyje esantys pajėgumai užtikrina visus Lietuvos vartotojams, tranzito į Rusijos Federaciją (Kaliningrado sritį) ir Latvijos kryptimi reikalingus pajėgumus. Gamtinių dujų tranzitas per Lietuvos teritoriją vykdomas tik į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį, t. y. kertant išorines Europos Sąjungos sienas.

Gamtinių dujų tranzitas per Lietuvos teritoriją vykdomas pagal Gamtinių dujų tiekimo į Lietuvos Respubliką sutartį Nr. 1ГЛИ-2000, pasirašytą 1999 m. gruodžio 16 d. tarp OAO „Gazprom“ ir AB „Lietuvos dujos“, kuri įvertinant kiekio, investicijų ir pajėgumų bei susijusių sąlygų pasikeitimus galioja iki 2015 m. pabaigos. AB „Amber Grid“ 2013 m. rugpjūčio 1 d. perėmė visas teises ir pareigas, kylančias iš minėtos sutarties. Sutartyje numatyta, kad pratęsiant šią sutartį ar sudarant naują, reglamentuojančią tranzito per Lietuvos teritoriją vykdymą, tranzito paslaugos suteikimo sąlygos turėtų galioti iki 2025 m. pabaigos.

Tranzitu į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį 2013 m. transportuota 2152,417 mln. m³. Palyginti su 2012 m., tranzito apimtys sumažėjo 0,7 proc., su 2011 m. padidėjo – 5,3 proc. Gamtinių dujų tranzito kiekiai 2004–2013 m. pateikiami 2 pav.

2 pav. Tranzitu perduodami gamtinių dujų kiekiai, vidaus vartojimo kiekiai 2004–2013 m., tūkst. m³

*- įskaitant UAB „Haupas“ parduotą gamtinių dujų kiekį Druskininkuose

Šaltinis – Komisija.

Iš viso AB „Lietuvos dujos“ (2013 m. 1–7 mėn.) ir AB „Amber Grid“ (2013 m. 8–12 mėn.) perdavimo sistema 2013 m. transportuota 4819,5 mln. m³ gamtinių dujų (2012 m. – 5434,4 mln. m³), iš jų tranzitu per Lietuvos Respublikos teritoriją – 2152,4 mln. m³ arba 44,66 proc. nuo bendro gamtinių dujų transportuoto kiekio perdavimo sistema (2012 m. – 2167,4 mln. m³ arba 39,88 proc.).

Akcentuotina, jog pagal GDĮ 18 straipsnio 3 dalį dujų tiekimo sutrikimo atveju tranzitu gabenamų dujų kiekis ribojamas proporcingai šalies vartotojams ribojamam dujų kiekiui. Nutraukus dujų tiekimą, nedelsiant nutraukiamas jų gabenimas tranzitu. Visiško dujų tiekimo nutraukimo atveju vamzdyne esančios dujų atsargos naudojamos tik pažeidžiamų vartotojų poreikiams.

2. Tranzitui vykdyti reikalingų perdavimo sistemos pajėgumų panaudojimas

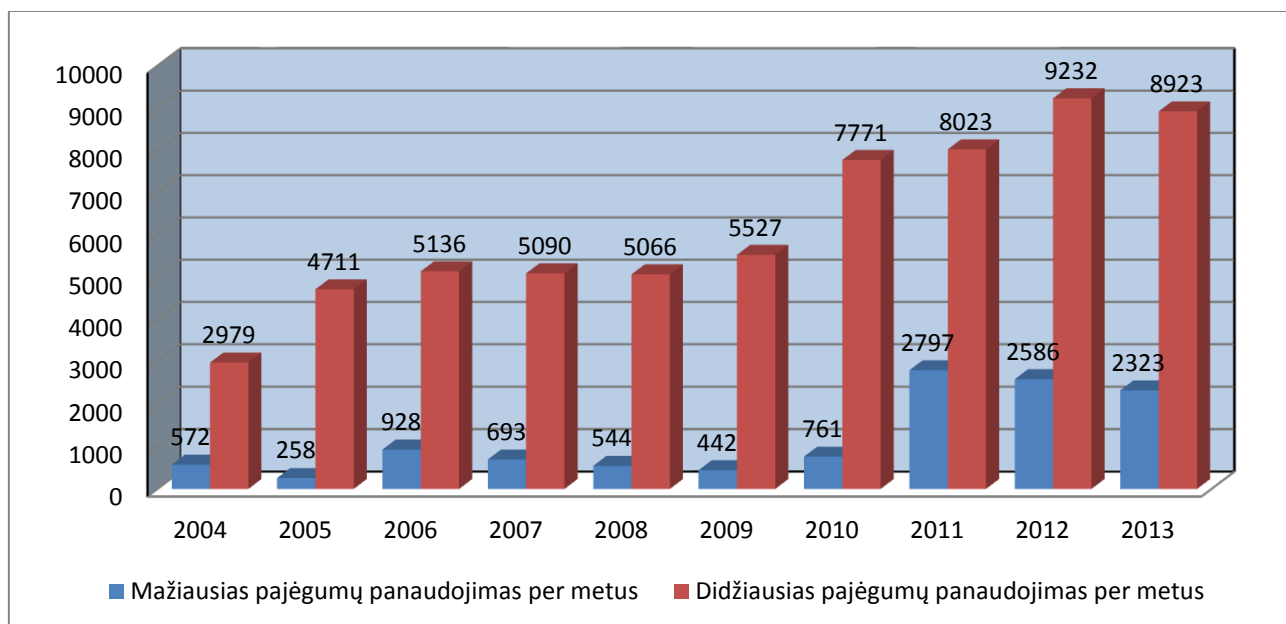
AB „Amber Grid“, vadovaudamasi 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2009 dėl teisės naudotis gamtinių dujų perdavimo tinklais sąlygų, panaikinančio reglamentą (EB) Nr. 1775/2005, I priedo Gairių 3.2 bei 3.3 punktais, skelbia dujų įleidimo ir išleidimo taškus perdavimo sistemoje bei šiuose taškuose esančius didžiausius techninius abipusių srautų pajėgumus, bendrus sutartinius ir pertraukiamuosius pajėgumus bei turimus pajėgumus. Gamtinių dujų tranzitui per Lietuvos Respublikos teritoriją yra svarbūs 2 taškai: **Kotlovkos dujų apskaitos stotis** (gamtinių dujų priėmimo taškas) bei **Šakių dujų apskaitos stotis** (gamtinių dujų pristatymo taškas).

Kotlovkos dujų apskaitos stotis įkurta Lietuvos Respublikos ir Baltarusijos Respublikos valstybių pasienyje. Visos į Lietuvą importuojamos gamtinės dujos patenka per šią dujų apskaitos stotį, įskaitant transportuojamas gamtines dujas tranzitu į Rusijos Federacijos Kaliningrado sritį. Maksimalūs techniniai pajėgumai Lietuvos ir Baltarusijos perdavimo sistemų sujungimo taške ties Kotlovkos dujų apskaitos stotimi – 31200 tūkst. m³ per parą.

Šakių dujų apskaitos stotis įrengta 1994 m. tranzitui komerciniais pagrindais per Lietuvos Respublikos teritoriją vykdyti. Iki 2009 m. pradžios Šakių dujų apskaitos stotis veikė pagal realiu laiku matomą tranzito poreikį, OAO „Gazprom“ nepateikdavo konkrečių prašymų dėl pajėgumų užsakymo tranzitui vykdyti. Tačiau 2008 m. buvo pasiektas susitarimas dėl investicijų į tranzito pajėgumų padidinimą bei tranzitui reikiamų perdavimo sistemos pajėgumų – 10500 tūkst. m³ per parą. Nuo 2011 m. tokie pajėgumai buvo sukurti, o maksimalus pajėgumų panaudojimas 2013 m. siekė 8923 tūkst. m³ per parą, t. y. 84,98 proc. tranzitui rezervuotų perdavimo sistemos pajėgumų. Minimalus pajėgumų panaudojimas tranzitui 2013 m. siekė 2323 tūkst. m³ per parą, t. y. 22,12 proc. tranzitui rezervuotų perdavimo sistemos pajėgumų.

Didžiausias ir mažiausias pajėgumų panaudojimas 2004–2013 m. vykdant tranzitą per Lietuvos Respublikos teritoriją pateikiamas 3 pav.

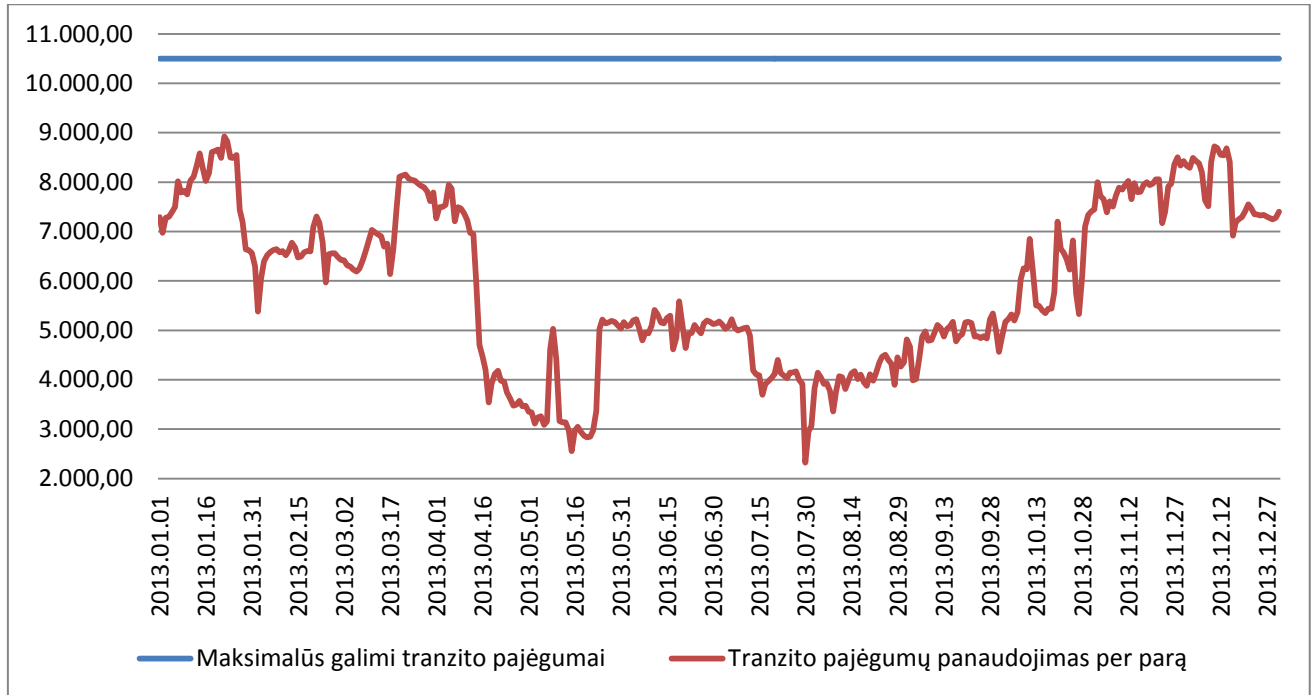
3 pav. Didžiausias ir mažiausias pajėgumų panaudojimas Šakių DAS 2004–2013 m., tūkst. m³/parą

Šaltinis – AB „Lietuvos dujos“ 2004 – 2012 m.; AB „Amber Grid“ 2013 m.

4 pav. pateikiamas tranzito pajėgumų faktinis panaudojimas 2013 m. tūkst. m³ per parą, palyginti su maksimaliais techniniais tranzito pajėgumais.

4 pav. Tranzito pajėgumų panaudojimas 2013 m., tūkst. m³/parą

Šaltinis – AB „Amber Grid“.

3. Tranzitui priskirtos investicijos į gamtinių dujų perdavimo sistemą

2013 m. AB „Lietuvos dujos“, AB „Amber Grid“ nesikreipė į Komisiją dėl investicijų projektų, susijusių su tranzito veikla, derinimo. Paskutinius AB „Lietuvos dujos“ investicijų projektus, susijusius su tranzito veikla, Komisija suderino:

1) 2011 m. kovo 31 d. nutarimu Nr. O3-70 **„Magistralinio dujotiekio Jauniūnai – Vievis kontrolinio įtaiso paleidimo ir priėmimo kamerų įrengimas“**. Techniniai dujotiekio „Jauniūnai–Vievis“ pajėgumai sudaro 31,2 mln. m³ per parą, iš kurių 7,7 mln. m³ - faktiniai tranzitui naudojami pajėgumai. Proporcingai įvertinus tranzitui reikalingus pajėgumus buvo nustatyta, jog 38,7 proc. visų projekto investicijų turi būti priskirta tranzitui;

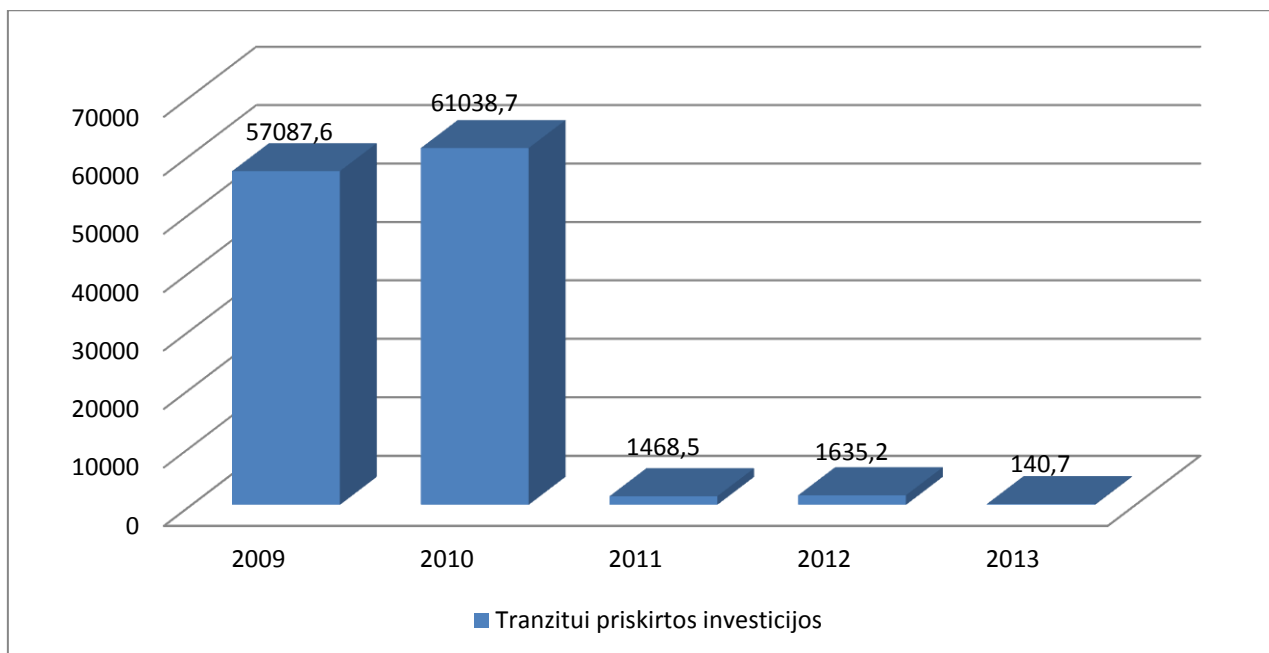
2) 2011 m. kovo 31 d. nutarimu Nr. O3-67 **„Vikšrinio krano magistralinių dujotiekių eksploatacijos, rekonstravimo, remonto ir atstatyti darbams įsigijimas“**. 6,2 proc. šio projekto investicijų priskirta tranzitui.

2008 m. AB „Lietuvos dujos“ pateikė Komisijai investicinį projektą **„Jauniūnų kompresorių stotis, Šakių dujų apskaitos stoties išplėtimas, magistralinis dujotiekis nuo Šakių iki pasienio su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi“**, kurio bendra vertė – 268 500 tūkst. Lt. Komisija projektą suderino 2008 m. rugsėjo 18 d. nutarimu Nr. O3-130 „Dėl AB „Lietuvos dujos“ investicijų projekto „Jauniūnų kompresorių stotis, Šakių dujų apskaitos stoties išplėtimas, magistralinis dujotiekis nuo Šakių iki pasienio su Rusijos Federacijos Kaliningrado sritimi“ derinimo“. Šiame projekte pateiktas investicijas galima padalinti į tris dalis: 1) investicijos Jauniūnų kompresorinės stoties statybai (pradėjo veikti 2010 m. gruodžio 22 d.) (investicijos paskirstytos per pusę: 50 proc. tranzitui bei 50 proc. Lietuvos vartotojams); 2) investicijos magistralinio dujotiekio nuo Šakių iki Rusijos Federacijos Kaliningrado srities statybai (investicijos 100 proc. priskirtos tranzitui); 3) investicijos Šakių dujų apskaitos stoties rekonstrukcijai (investicijos 100 proc. priskirtos tranzitui).

Iš viso šio investicinio projekto investicijos buvo paskirstytos taip: 57,4 proc. – tranzitui, 42,6 proc. – gamtinių dujų perdavimo veiklai.

AB „Lietuvos dujos“ 2013 m. vykdė investicijas pagal anksčiau su Komisija suderintus investicijų projektus. Taip pat atliko kitas nedidelės apimties investicijas į sistemų, naudojamų ir tranzitui, rekonstrukciją, kurių atskirų projektų neprivaloma derinti su Komisija, ir atitinkamai dalį šių investicijų priskyrė tranzito veiklai. AB „Lietuvos dujos“ atliktos investicijos, kurios buvo priskirtos tranzito veiklai 2009–2012 m., pateikiamos 5 pav.

5 pav. AB „Lietuvos dujos“ 2009–2013 m. atliktos investicijos, priskiriamos tranzitui, tūkst. Lt

Šaltinis – AB „Amber Grid“.

4. Tranzito veiklos sąnaudų atskyrimas nuo perdavimo veiklos sąnaudų

Pagal Gamtinių dujų perdavimo ir skirstymo kainų viršutinių ribų skaičiavimo metodikos, patvirtintos Komisijos 2013 m. rugsėjo 13 d. nutarimu Nr. O3-367 „Dėl valstybės reguliuojamų kainų gamtinių dujų sektoriuje nustatymo metodikos patvirtinimo“, 15 punktą skaičiuojant perdavimo kainos viršutines ribas, tranzito sąnaudos yra atimamos iš reguliuojamos gamtinių dujų perdavimo veiklos sąnaudų. Atsižvelgiant į tai, **tranzito veiklos sąnaudos yra atskirtos nuo gamtinių dujų perdavimo veiklos sąnaudų.**

Tranzito sąnaudos atskiriamos nuo gamtinių dujų perdavimo sistemos sąnaudų vertinant gamtinių dujų perdavimo sistemai priskirtinus turto vienetus, kurie, būtų pilnai ar dalinai naudojami tranzito veiklai gamtinių dujų transportavimui tranzitu. Atskyrimas atliekamas:

1. 100 proc., jeigu turto vienetai išimtinai naudojami tranzito veiklai;
2. Bendrai naudojami turto vienetai atskiriami priklausomai nuo objekto paskirties pagal tranzitui rezervuotų pajėgumų santykį (10.500 tūkst. m³/parą) su Kotlovkos DAS techniniais pajėgumais (31.200 tūkst. m³/parą), pagal faktinį tranzito išnaudojimo lygį,
3. Įvertinus investicinio projekto derinimo metu su Komisija suderintus principus, įvertinant investicijų panaudojimą tranzitui bei Lietuvos vidinėms reikmėms;
4. Jeigu bendrovės sutartyje su tranzito paslaugos gavėju numatyta, kad avariniu atveju ar remonto darbų metu dujos gali būti transportuojamos tranzitu nuo Latvijos Respublikos sienos, magistraliniu dujotiekiu, einančiu nuo Latvijos Respublikos sienos iki dujotiekio Minskas – Vilnius, to magistralinio dujotiekio dalies, kuria dujos nėra nuolatos transportuojamos Lietuvos vartotojams, sąnaudos yra priskiriamos tranzitui įvertinant dujotiekių jungties tarp Lietuvos ir Latvijos laisvųjų pajėgumų į Lietuvą lygmenį ir tranzitui sukurtų pajėgumų santykį su bendru perdavimo sistemos pajėgumų santykiu, o magistralinio dujotiekio dalies, kuria dujos nuolatos transportuojamos Lietuvos vartotojams, sąnaudos yra priskiriamos tranzitui įvertinant vidutinį dujotiekių jungties tarp Lietuvos ir Latvijos panaudojimą tranzitui per praėjusį reguliavimo periodą.